

Wyrok z dnia 3 lipca 2001 r.

II UKN 462/00

W ponownym postępowaniu nie można skutecznie powoływać się na spełnienie warunku nabycia prawa do renty, polegającego na powstaniu niezdolności do pracy w ciągu 18 miesięcy od ustania zatrudnienia (art. 32 pkt 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), jeżeli uprzednio prawomocnym wyrokiem odmówiono przyznania świadczenia wobec niespełnienia tego warunku.

Przewodniczący SSN Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Sędziowie: SN Roman Kuczyński, SA Bogumiła Blok.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 3 lipca 2001 r. sprawy z wniosku Władysława W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w K. o rentę z tytułu niezdolności do pracy, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 24 lutego 2000 r. [...]

1. o d d a l i ł kasację,
2. zasądził od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz adwokata Ewy P.-P. [...] 100 zł (sto) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 4 listopada 1998 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w K. odmówił przyznania wnioskodawcy Władysławowi W. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z uwagi na to, że niezdolność do pracy powstała po upływie 18 miesięcy od ustania zatrudnienia.

Odwołanie wnioskodawcy od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 28 kwietnia 1999 r. [...]. Sąd ustalił, że zatrudnienie wnioskodawcy ustało 30 września 1990 r. Lekarz Orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że wnioskodawca

stał się całkowicie niezdolny do pracy w 1995 r. Wymóg art. 32 pkt 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) byłby spełniony tylko w przypadku, gdyby niezdolność do pracy powstała do 30 marca 1992 r. Brak tego warunku został stwierdzony prawomocnym wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Krakowie z dnia 24 września 1994 r. [...]. Wyrokiem tym zostało oddalone odwołanie wnioskodawcy od decyzji organu rentowego odmawiającej przyznania prawa do renty inwalidzkiej wobec niespełnienia warunku inwalidztwa. Wyrok ten ma powagę rzeczy osądzonej i rozpoznanie ponowne sprawy przy tym samym stanie faktycznym i prawnym jest niedopuszczalne.

Po rozpoznaniu apelacji wnioskodawcy od tego wyroku Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie wyrokiem z dnia 24 lutego 2000 r. [...] oddalił apelację. Sąd Apelacyjny uznał, że wnioskodawca nie może skutecznie powoływać się na to, że stał się niezdolnym do pracy przed dniem 30 marca 1992 r. skoro prawomocnym wyrokiem zostało stwierdzone, że warunku tego nie spełniał. Dołączone do apelacji opinie biegłych lekarzy wydane w innym postępowaniu są bez znaczenia przy ocenie uprawnień wnioskodawcy do świadczenia rentowego.

Wyrok ten zaskarżył kasacją wnioskodawca i wskazując jako podstawę kasacji naruszenie przepisów postępowania - art. 5, 290 oraz 199 § 1 pkt 2 KPC - wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu kasacji wnioskodawca zarzucił, że Sąd Apelacyjny pominął dwie opinie biegłych wydane w innej sprawie, z których wynika, że wnioskodawca stał się inwalidą w ciągu 18 miesięcy od ustania zatrudnienia. Sąd Apelacyjny powinien z urzędu dopuścić dowód z opinii biegłych lekarzy w celu ustalenia faktycznej daty powstania niezdolności do pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 5 KPC nie może być uwzględniony, gdyż nie został on w kasacji w żaden sposób uzasadniony. Nie wskazuje się, aby nastąpiło zaniechanie udzielenia wnioskodawcy wskazówek co do czynności procesowych, o którym to obowiązku sądu jest mowa w tym przepisie.

Zarzut naruszenia art. 199 § 1 pkt 2 KPC jest niezrozumiały. Przepis ten stanowi, że Sąd odrzuci pozew, jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi stronami

sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona. Sąd Apelacyjny nie zastosował tego przepisu, gdyż skutkiem jego zastosowania musiałoby być odrzucenie odwołania wobec prawomocnego osądzenia sprawy. Z treści uzasadnienia kasacji nie wynika, aby wnioskodawca kwestionował fakt merytorycznego rozpoznania sprawy mimo zaistnienia warunków określonych w tym przepisie, a tylko tak można rozumieć zarzut jego naruszenia. Niezależnie od zawartego w kasacji uzasadnienia omawianego zarzutu, kwestia ewentualnego naruszenia art. 199 § 1 pkt 2 KPC podlega rozpoznaniu z urzędu, gdyż skutkiem uchybienia w tym zakresie jest z mocy art. 379 pkt 2 KPC nieważność postępowania. W tym przypadku nie było podstaw do odrzucenia odwołania.

W postępowaniu toczącym się na zasadach ogólnych dopuszczalne jest ponowne dochodzenie roszczeń mimo uprzedniego prawomocnego oddalenia powództwa, na przykład w sytuacji, gdy roszczenie stało się wymagalne dopiero po wydaniu prawomocnego wyroku. W takiej sytuacji nie ma zastosowania omawiany przepis, gdyż przedmiotem ponownego postępowania nie jest to samo roszczenie, skoro poprzednio roszczenie nie istniało. Ta sama zasada obowiązuje w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych o świadczenia emerytalno-rentowe. Zainteresowany, któremu odmówiono przyznania świadczeń z powodu niespełnienia jednego lub kilku wymaganych warunków, nawet w sytuacji, gdy sprawa została zakończona prawomocnym wyrokiem, może ponownie domagać się tych świadczeń powołując się na późniejsze spełnienie wymaganych warunków. Taka sytuacja miała miejsce w przypadku wnioskodawcy, któremu prawomocnym wyrokiem odmówiono prawa do renty wobec niespełnienia warunku określonego w art. 32 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). Warunkiem tym było według ówczesnej terminologii inwalidztwo. Składając ponowny wniosek wnioskodawca złożył zaświadczenie o pogorszeniu stanu zdrowia. Sprawa tocząca się na skutek tego wniosku przed organem rentowym nie była sprawą „o to samo roszczenie” w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 2 KPC. Organ rentowy miał obowiązek wydać decyzję biorąc pod uwagę stan istniejący w dacie zgłoszenia wniosku. W tej dacie wnioskodawca spełniał warunek niezdolności do pracy, natomiast nie spełniał warunku powstania tej niezdolności w ciągu 18 miesięcy od ustania zatrudnienia. Od decyzji odmawiającej przyznania świadczenia przysługiwało wnioskodawcy odwołanie na zasadach ogólnych, a sąd pracy i ubezpieczeń społecznych miał obowiązek odwołanie to rozpoznać. Wniosek był bowiem

oparty na zmienionym od daty wydania prawomocnego wyroku stanie faktycznym, a okoliczność, czy taka zmiana wystąpiła w rzeczywistości, mogła być ustalona po merytorycznym rozpoznaniu odwołania.

Powołanie się przez oba Sądy na prawomocny wyrok jako przeszkodę uwzględnienia żądania wnioskodawcy nie było oparte na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 KPC, mylnie powołanego w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, lecz na podstawie art. 365 § 1 i 366 KPC. Zgodnie z tym przepisami wyrok prawomocny wiąże strony i ma powagę rzeczy osądzonej co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia. Prawomocny wyrok oddalający odwołanie od decyzji odmawiającej prawa do przyznania renty inwalidzkiej stwierdzał, że w dacie jego wydania wnioskodawca nie spełniał warunków do tego świadczenia. Jeżeli prawomocnym wyrokiem odmówiono przyznania prawa do świadczenia wobec niespełnienia wymaganych warunków, w ponownym postępowaniu nie można skutecznie powoływać się na to, że warunki te były spełnione, bowiem oznaczałoby to naruszenie powagi rzeczy osądzonej. Prawomocny wyrok może być wzruszony tylko w drodze wznowienia postępowania, przy czym musi istnieć ustawowa podstawa wznowienia. Przy braku takiej podstawy wnioskodawca w ponownym postępowaniu może powoływać się jedynie na spełnienie warunków po wydaniu prawomocnego wyroku.

Przepis art. 32 ustawy o z.e.p. uzależnia prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy od jednoczesnego spełnienia wszystkich trzech warunków. Postępowanie wykazało, że po wydaniu prawomocnego wyroku warunki nie mogły być spełnione jednocześnie, gdyż wnioskodawca nie podjął następnego zatrudnienia, a okres 18 miesięcy od poprzedniego zatrudnienia upłynął przed wydaniem wyroku. Powstanie niezdolności do pracy po wydaniu wyroku nie daje wnioskodawcy prawa do renty z tego tytułu, a powaga rzeczy osądzonej stoi na przeszkodzie ustaleniu wcześniejszej daty powstania niezdolności do pracy. W tym kontekście bezzasadny jest zarzut naruszenia przepisu art. 290 KPC, który przewiduje możliwość zasięgnięcia opinii instytutu naukowego. Przeprowadzanie dowodów na okoliczności będące przedmiotem rozstrzygnięcia w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem jest bowiem niedopuszczalne.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy w oparciu o przepis art. 393¹² KPC oddalił kasację jako pozbawioną usprawiedliwionych podstaw.

O kosztach pomocy prawnej świadczonej z urzędu orzeczono na podstawie § 21 rozporządzenia Ministra sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 1997 r. w sprawie opłat

za czynności adwokacki oraz opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. Nr 154,
poz. 1013 ze zm.)

=====